23. – 24. listopada 2026.
MaMa (Preradovićeva 18, Zagreb)

INTELEKTUALNOSTI POLITIKE — simpozij

U kojem se smislu politika može afirmirati kao misao i kao mišljenje – štoviše, kao figura intelektualnosti? Dakle, ne kao puko činjenje, prakticiranje, izvršavanje ili primjenjivanje, ni kao puka sposobnost, *know-how* — ali isto tako ni kao prosuđivanje, kao razborito promišljanje ili pregovaranje — nego kao istinsko mišljenje, kao stvaranje i izum dotad nepredviđenih mogućnosti? Ako je u tom smislu nužno nadići njezino poistovjećivanje s konsenzualnim i deflatornim ideologemima komunikabilnosti i normativnosti, jednako je tako potrebno raskrstiti sa starom podjelom — onom koja je orijentirala emancipacijske borbe prošloga stoljeća — na teoriju i praksu. Afirmirati politiku kao misao znači neposredno afirmirati inventivnost kretanja i forme koja proizlazi iz kolektivnih situacija i borbi, iz masovnih političkih iskustava i eksperimenata. Podjednako, to znači afirmirati mišljenje kao neposredno praktično, kao čin i aktualnost, a ne kao refleksiju i odgodu, i to kao čin koji očituje konzistentnost jedne heterogene sposobnosti, a koji počiva na imanentnom afirmativnom širenju njezine snage, u neprekidnom raskidu s onim što jest. Materijalizirano u akcijama i deklaracijama, u intervencijama i demonstracijama, kristalizirajući tijelo — držanje-na-okupu jedne kolektivne sposobnosti, mišljenje je odmah zbiljska sila — očitovanje snage, osnaživanje i mobilizacija — što je moguće samo ako je ono istodobno konstituirano oko svoje izravne univerzalizabilnosti, tj. svojeg obraćanja svima. No kakva je onda točno tekstura mišljenja, koji su unutarnji operatori putem kojih ga možemo poistovjetiti s političkom intelektualnošću? Osobito, u kojem je smislu njegova objektivna narav — određivanje biti konkretnih situacija (putem istraživanja i znanja) — u odnosu s njegovom subjektivnom naravi: s deklaracijama snage i sposobnosti, s imenovanjima promjene ili rascjepa te preskripcijama pokreta? I kako reartikulirati klasične opozicije između znanja i volje, pojma i slogana, objašnjenja i odluke? I, štoviše, gdje onda i u kojem obliku okupiti njegova singularna i mnogostruka obličja — intelektualnosti koje, sekvencu za sekvencom, nikada nisu prestale obilježavati emancipacijske borbe?

Sudjeluju: Ray Brassier · Rebecca Comay · Peter Hallward · Ozren Pupovac · Jelica Šumič Riha

** simpozij se održava na engleskome, a izlaganja se prenose na Youtubeu i Facebooku, te snimaju*

Organizatori: Multimedijalni institut, Centar za teorijska i kritička istraživanja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

****

— RASPORED

23. 10. 2026. (petak)

16:00 · Ray Brassier · *Komunistička politika naspram političkog marksizma*

17:45 · Jelica Šumič Riha · *Dezorijentacija subjekta bez mjesta u vremenu odsutnosti granica*

19:30 · Ozren Pupovac · *Aktualni pojam: Spinozin Lenjin*

24. 10. 2026. (subota)

16:00 · Peter Hallward · *Izazov političkog moralizma: Rousseau, Gandhi, Che Guevara*

17:45 · Rebecca Comay · *Crte u pijesku*

****

— Ray Brassier (Američko sveučilište u Bejrutu)

Komunistička politika naspram političkog marksizma

Marksizam nije mrtav, ali je povijesno uništen nakon gubitka svoje povijesne referencijalnosti — u radničkom pokretu, u realno postojećim socijalističkim državama, u antikolonijalnim borbama — koja ga je iznutra usidrivala u kretanju povijesti. Ta je provokativna procjena u samom središtu Badiouove knjige *Može li se misliti politika?* (objavljene 1985.). No ona ne označava odricanje od marksizma. Naprotiv, inzistira Badiou, političko isticanja roka trajanja marksizmu povijesni je trenutak za marksistički subjekt politike, koji mora preuzeti na sebe povijesno uništenje političkog utemeljenja marksizma u mitovima Povijesti i Radničke države. Tako marksistička politika oživljava podnoseći smrt političkog marksizma. Badiouova se teza temelji na razlikovanju politike i političkoga. Politika indeksira realno probijajući fikciju koja ono političko utemeljuje u društvenoj vezi ili odnosu, mjerljivom prema filozofskoj normi države ili revolucije. Dok fikcija političkoga unutarnjim odnosima koji konstituiraju polis pripisuje neku bit — bilo kao priznanje, pravo ili proizvodnju — politiku određuju „nepredstavljiva zbivanja razvezivanja". Ovo izlaganje ispitat će uvjerljivost tog kontrasta i valjanost Badiouove procjene marksizma.

— Rebecca Comay (Sveučilište u Torontu)

Crte u pijesku

Što znači prijeći politički prag? Drevni paradoks hrpe (sorites) započinje varljivo jednostavnim pitanjem: ako uklanjanje jednog zrna pijeska ne uništava hrpu, a ne uništava je ni uklanjanje sljedećeg, kada hrpa prestaje biti hrpa? Hegel taj problem neodređenosti pretvara u problem mjere: postupne kvantitativne promjene nakupljaju se sve dok se, u nekoj čvornoj točki, ne preokrenu u kvalitativnu preobrazbu. Marx i kasnija dijalektička tradicija proširuju tu logiku na društvenu preobrazbu, čineći prijelaz iz kvantitete u kvalitetu modelom revolucionarnog raskida. Ugnjetavanje se gomila sve dok, kod nekog zrna, hrpa ne plane. Polazeći od Gaze i doseljeničko-kolonijalnog konteksta teritorijalne podjele, razvlaštenja i eliminacije, ispitujem crte kojima se politički uvjeti uspostavljaju i nameću: granice, naredbe o evakuaciji, „sigurne" zone, primirja, rokove, crvene linije i humanitarne pragove dopuštenog nasilja. Nasuprot i liberalnom

gradualizmu i teleologiji točke vrelišta, predlažem emancipacijsku politiku koja odbija čekati taj posljednji prag.

— Peter Hallward (Sveučilište Kingston)

Izazov političkog moralizma: Rousseau, Gandhi, Che Guevara

Premda smo svi mi koji radimo u širokoj marksističkoj tradiciji navikli orijentirati se prema alternativi „materijalizam ili idealizam“, možda bi bilo korisnije umjesto toga misliti u terminima relativnog primata „povijesnog aktualizma“ ili „političkog moralizma“. Obje su dimenzije konstitutivne za svaku kolektivnu praksu, ali — u praksi — kakva bi pitanja trebala imati prednost: ona izvedena iz analize naizgled objektivnih zbivanja ili povijesnih tendencija (zajedno s predviđanjima vjerojatnih budućnosti) ili ona koja postavljaju strateški izbori pred kojima se politički akteri nalaze u konkretnim okolnostima (zajedno sa sviješću o tome kako te okolnosti ograničavaju same izbore)? Unatoč brojnim i očitim razlikama, Rousseau, Gandhi i Che afirmiraju inačice potonjeg stajališta i time u prvi plan stavljaju relativni primat i autonomiju političkog morala (što nam je činiti?) nad podvrgavanjem prividnoj ekonomskoj nužnosti ili usklađivanjem s prividnim povijesnim realnostima. Branit ću taj izazovni poredak prioriteta, ne zaboravljajući pritom da nije riječ o odnosu ili-ili, nego o odnosu i-i.

— Ozren Pupovac (Sveučilište u Rijeci)

Aktualni pojam: Spinozin Lenjin

Zagonetka Althusserova pozivanja na Spinozu ne tiče se samo svih onih odjeka supstancije i njezinog uzroka, ili teorije adekvatne ideje u njezinom sintetičkom i generativnom kretanju, nego još više pojma aktualne biti — conatusa — intuitivno zahvaćenog kako bi izrazio i obuhvatio golemost problema revolucionarne tendencije u njezinom kontinuitetu i njezinoj autonomiji: kako nastaviti, kako neprestano iznova afirmirati vlastiti raskid s logikom dominacije? Takav Spinoza „pour Lénine“ zapravo odlučno smješta politiku u registar intelektualnosti, gdje se problemi organizacije, strategije i vođenja ne temelje samo na *imanenciji* mišljenja u njegovom kretanju — mišljenja koje je kadro uvijek se iznova obnavljati proizvodeći svoje sadržaje iz sebe samoga — nego i na *neposrednosti* mišljenja, budući da je sam pojam potaknut na pažnju i odlučnost spram kontingentnih otvaranja. A upravo to osigurava njegovu aktualnost u odnosu na konkretne situacije. Pa ipak, u tome postoji nešto duboko nestabilno:

spinozističko preoblikovanje Lenjinove izreke „Učenje je Marxa svemoguće jer je istinito“, iako otvara i infinitizira „istinito“ kao djelatnost, kao moć proizvodnje — umjesto kao jamstvo ili znak — i time isključuje svaki pad u dogmatsko okoštavanje ili nedjelotvornost, ipak ne uspijeva zahvatiti vlastite učinke izvan sebe — aktualnost političkog djelovanja s kojim je spregnuto. „Istinito“ ne može iz sebe samoga obuhvatiti učinke svojeg upisivanja u odluke i čine, kao „ispravnog“ smjera kojim se krenulo — ili, drukčije rečeno: aktualnost pojma ne uspijeva zahvatiti aktualnost čina koji mu je ipak i cilj i uvjet. Čini li to u konačnici Althusserov prijedlog Spinozinog Lenjina nenastanjivim? Ili, naprotiv, preoblikuje samo razumijevanje aktualnosti avangarde?

— Jelica Šumič Riha (ZRC SAZU, Ljubljana)

Dezorijentacija subjekta bez mjesta u vremenu odsutnosti granica

Promatrano iz perspektive nekonzistentnosti Drugoga, doba post-istine može se smatrati dobom koje proizlazi iz krize vjerovanja u postojanje Drugoga, a to vjerovanje valja shvatiti u dvostrukom smislu: kao vjerovanje u Drugoga Drugoga, to jest u Drugoga Zakona, i kao vjerovanje u Drugoga shvaćenog kao subjekt za kojeg se pretpostavlja da zna. Ukoliko suvremeni subjekt ne želi ništa znati o tom „uvjetu vjerovanja“ bez kojega nije moguće nikakvo znanje, pa stoga ni istina, kriza vjerovanja pogađa i Drugoga i subjekt. To se vidi po tome što posustajanje vjerovanja u Drugoga i u znanje, koje se smatra razlikovnim obilježjem našeg duboko nevjerničkog vremena, prati neviđen porast tjeskobe na društvenoj razini, jer su suvremeni subjekti koji ne vjeruju u (postojanje) Drugoga osobito bespomoćni pred provalom realnoga. Kako istina gubi moć imenovanja realnoga, sam subjekt kao singularan odgovor na realno postaje sve krhkiji. Zato su suvremeni subjekti, suočeni s nepredvidljivom provalom realnoga, osuđeni na očajničku potragu za izvjesnostima.

***

— Ray Brassier

Ray Brassier profesor je filozofije na Američkom sveučilištu u Bejrutu, gdje predaje od 2008., i jedan od osnivača bejrutskog instituta za kritičku analizu i istraživanje BICAR. Doktorirao je 2001. na Sveučilištu u Warwicku, a od 2002. do 2008. bio je znanstveni suradnik Centra za istraživanje moderne europske filozofije (CRMEP) na Sveučilištu Middlesex u Londonu. Autor je knjige *Nihil Unbound: Enlightenment and Extinction* (2007), a pripisuje mu se i skovanje pojma „spekulativni realizam". Na engleski je preveo djela Alaina Badioua i knjigu *Poslije konačnosti* Quentina Meillassouxa. U svojem radu povezuje poslijeratnu francusku filozofiju s angloameričkom tradicijom filozofskog naturalizma, a trenutačno piše knjigu o Sellarsu i Marxu.

— Rebecca Comay

Rebecca Comay profesorica je filozofije i komparativne književnosti na Sveučilištu u Torontu, gdje surađuje i s programom Književnost i kritička teorija, Odsjekom za germanistiku te Centrom za židovske studije; predaje i na European Graduate School. Bavi se Hegelom i lijevohegelijanskom tradicijom, Marxom i marksizmom, Benjaminom i Adornom, psihoanalizom, traumom i pamćenjem te suvremenom umjetnošću. Autorica je knjige *Mourning Sickness: Hegel and the French Revolution* (2011) i, zajedno s Frankom Rudom, knjige *The Dash – The Other Side of Absolute Knowing* (2018). Među projektima na kojima trenutačno radi su knjiga o neobičnoj vremenitosti roka, *Deadlines (literally)*, i knjiga o mitu o Niobi, *Bad Mothers*, a kod izdavača Seagull Books izlaze njezine zbirke eseja *On Persistence* (2026) i *Material Remains: Essays on Art* (2027).

— Peter Hallward

Peter Hallward je član Centra za istraživanje moderne europske filozofije (CRMEP). Doktorirao je na Sveučilištu Yale, a predavao je francusku filozofiju i književnost na King's Collegeu te Kingston sveučilištu u Londonu. Autor je knjiga *Absolutely Postcolonial* (2001), *Badiou: A Subject to Truth* (2003), *Out of This World: Deleuze and the Philosophy of Creation* (2006) i *Damming the Flood: Haiti, Aristide, and the Politics of Containment* (2007), a s Knoxom Pedenom uredio je dvosveščano izdanje *Concept and Form* posvećeno

časopisu *Cahiers pour l'analyse* (2012). Već dulje vrijeme radi na knjizi *The Will of the People*, posvećenoj pojmu političke volje i borbi za masovni suverenitet, uz kraće studije o Rousseauu, Blanquiju i Marxu.

— Ozren Pupovac

Ozren Pupovac predaje filozofiju i kritičku teoriju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, gdje vodi Centar za teorijska i kritička istraživanja. Predavao je na sveučilištima u Jeni, te Boğaziçi u Istanbulu, kao što je bio istraživač na Akademiji Jan van Eyck u Maastrichtu i suradnik berlinskog instituta ICI. S Brunom Besanom od 2007. godine vodi projekt Versus Laboratory. Bavi se suvremenom francuskom filozofijom, marksističkim teorijama politike i emancipacije, spekulativnim nasljeđem njemačkog idealizma te pitanjem subjekta. Objavljivao je radove o marksističkoj filozofiji i (post)jugoslavenskom političkom kontekstu te prevodio Badioua, Rancièrea, Lazarusa i Althussera.

—Jelica Šumič Riha

Jelica Šumič Riha suradnica je Znanstvenoistraživačkog centra Slovenske akademije znanosti i umjetnosti (ZRC SAZU) u Ljubljani te Poslijediplomske škole ZRC SAZU. Filozofiju i komparativnu književnost studirala je u Ljubljani, gdje je 1992. i doktorirala, a usavršavala se u Parizu, među ostalim kod Alaina Badioua na Sveučilištu Paris 8. Bavi se političkom filozofijom i filozofijom prava, etikom i psihoanalizom. Dugogodišnja je glavna urednica časopisa *Filozofski vestnik* i voditeljica niza istraživačkih projekata, među ostalim o Europi kao filozofskoj ideji i političkom subjektu te o rekonfiguraciji granica u filozofiji, politici i psihoanalizi. Među njezinim knjigama su *Mutacije etike: od utopije sreče do neozdravljive resnice* (2002) i *Večnost in spreminjanje: filozofija v brezsvetnem času* (2012), a s Radom Rihom napisala je knjigu *Pravo in razsodna moč* (1993).